

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ УЧИТЕЉСКОГ ФАКУЛТЕТА

УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На електронској седници Наставно-научног већа Учитељског факултета у Београду, одржаној 21. 11. 2022. године, изабрани смо у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације *Драмска књижевност у разредној настави* кандидата **Милене Б. Митровић**, мастер учитеља, под менторством др Зоране Опачић, редовног професора Учитељског факултета Универзитета у Београду.

Комисија у саставу: проф. др Валерија Јанићијевић, председник комисије, проф. др Зорица Цветановић, члан, проф. др Миливоје Млађеновић, члан, проф. др Ана Миловановић, члан и доц. др Бојан Марковић, члан. Комисија има част да Наставно-научном већу Учитељског факултета поднесе следећи:

ИЗВЕШТАЈ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовано Комисију:

Комисију је именovalo Наставно-научно веће Учитељског факултета Универзитета у Београду 21. 11. 2022. године.

2. Састав комисије:

1. др Валерија Јанићијевић, ванредни професор Учитељског факултета Универзитета у Београду

Ужа научна област: Методика наставе српског језика и књижевности

Датум избора у звање: 22. 10. 2019.

2. др Зорица Цветановић, редовни професор Учитељског факултета Универзитета у Београду

Ужа научна област: Методика наставе српског језика и књижевности

Датум избора у звање: 12. 6. 2019.

3. др Миливоје Млађеновић, ванредни професор Педагошког факултета у Сомбору Универзитета у Новом Саду

Ужа научна област: Књижевне науке

Датум избора у звање: 1. 3. 2018.

4. др Ана Миловановић, ванредни професор Учитељског факултета Универзитета у Београду

Ужа научна област: Драмска уметност

Датум избора у звање: 24. 11. 2020.

5. др Бојан Марковић, доцент Учитељског факултета Универзитета у Београду

Ужа научна област: Методика наставе српског језика и књижевности

Датум избора у звање: 23. 2. 2021.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме	Милена, Братислав, Митровић
Датум и место рођења	23. 1. 1986, Брус
Наслов мастер рада	Дипломски рад је признат као завршни мастер рад.
Датум и место одбране мастер рада	
Научна област из које је стечено академско звање мастер	

Милена Б. Митровић рођена је 1986. године у Брису. Основну и средњу школу завршила је у Брису. Учитељски факултет у Београду уписала је 2004. године. Дипломирала је 2009. године са просечном оценом током студија 8,87. После основних академских студија, завршава и мастер студије на истом факултету. Просечна оцена на мастер студијама била је 9,8.

У октобру 2013. године уписала је докторске студије на Учитељском факултету у Београду, на смеру *Методика наставе српског језика и књижевности*. Током докторских студија остварила је просек 9,63.

Од октобра 2010. ради на Учитељском факултету Универзитета у Београду, прво као сарадник на предмету *Методика наставе српског језика и књижевности*, а од маја 2016. годинеу звању је асистента.

Учествовала је на више научних скупова: *Уџбеник у функцији наставе и учења*, Педагошки факултет у Ужицу (Ужице, новембар 2016), *Књижевност за децу у науци и настави*, Факултет педагошких наука у Јагодини (Јагодина, март 2017), *Проблеми и дилеме савремене наставе у теорији и пракси*, Учитељски факултет у Београду (Аранђеловац, мај 2017), *Савремени приступи у професионалном развоју и раду васпитача и учитеља*, Учитељски факултет у Београду (Београд, мај 2018), *Vizija in izzivi*

roučavanja prihodnjih generacija, EDUvision, Ljubljana (Љубљана, новембар 2018), *Програмске (ре)форме у образовању и васпитању – изазови и перспективе*, Учитељски факултет у Београду (Београд, мај 2019).

Објавила је више научних радова у часописима (*Методичка пракса, Иновације у настави, Journal Plus Education, Књижевност и језик, Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis*) и научним зборницима (*Уџбеник у функцији наставе и учења, Vizija in izzivi roučavanja prihodnjih generacija, Програмске (ре)форме у образовању и васпитању – изазови и перспективе*).

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Драмска књижевност у разредној настави

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Одлуком Већа научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду 18. 9. 2018. године дата је сагласност на предлог теме докторске дисертације Милене Б. Митровић под називом *Драмска књижевност у разредној настави*.

Докторска дисертација Милене Б. Митровић *Драмска књижевност у разредној настави* садржи 201 страницу изворног текста и 18 страна. Рад је замишљен и остварен у оквирима прихваћеног образложења пријављене теме и састоји се од увода, два кључна поглавља (са потпоглављима), закључка и литературе:

„Увод” (1–3);

I „Теоријски приступ драмској књижевности за децу” (5–70), са потпоглављима: „Генолошко одређење драме за децу” (7–27), „Типологија драмских текстова за децу” (28–41), „Историјски ток драме за децу” (42–62), „Драма за децу и позориште” (63–70);

II „Методички приступ драмској књижевности у разредној настави” (71–193), са потпоглављима: „Значај обраде драмских текстова у настави” (73–75), „Драмска књижевност у програмима за разредну наставу” (76–107) „Драмска књижевност у читанкама” (108–165), „Могућности унапређивања наставе драмске књижевности” (166–193);

„Како ка потпунијој настави драмске књижевности на млађешколском узрасту: закључна разматрања” (194–201);

„Извори и литература” (202–219): „Извори” са 165 библиографских јединица, разврстаних у три целине: I „Књиге лектире и драмских текстова” – 61 библиографска јединица, II „Читанке за основну школу” – 83 библиографске јединице и III

„Основношколска документа” – 21 библиографска јединица и „Литература” са 194 библиографске јединице.

Дисертација садржи резиме и кључне речи дате на српском и енглеском језику, биографију кандидата, као и остала документа и изјаве у складу са прописима Универзитета у Београду.

Уводним поглављем дефинишу се теоријски и методички проблем истраживања, указује на аспекте које ће истраживање обухватити и методолошке приступе који ће бити примењивани. Будући да се темељно изучавање драмске књижевности у настави млађег основношколског узраста не може вршити без подробног испитивања истраживачког корпуса, дисертација почиње расветљавањем особености драмске књижевности за децу. Већ на самом почетку кандидат установљава да се ради о недовољно изученом и систематизованом виду националне књижевности, због чега прво поставља задатак – у оквиру потпоглавља „Генолошко одређење драме за децу” – да укаже на природу драмске књижевности за децу, њене особености, као и на њену флуидност, односно припадност националном књижевноисторијском луку драмске књижевности и књижевности за децу, али и у контексту позоришне уметности. Одређење природе овог књижевног поља подразумевало је успостављање дистинктивних маркера у односу на узрасни идентитет публике, односно установљавање књижевнотеоријских критеријума што је извршено пажљиво, уз сву обзирност и свест о њиховој условности. Следећа иновација везана је за корпус драмске књижевности за децу, који се види у нешто проширеном пољу, с обзиром на специфичности књижевних текстова за млађи узраст а нераздвојив је од дијакхронијског лука српске драмске књижевности. Следећи корак у грађењу систематичног увида у корпус односи се на покушај успостављања типологије драмских текстова за децу (потпоглавље „Типологија драмских текстова за децу”). Указивање на природу и особености овог вида књижевности не би било потпуно без указивања на основне етапе књижевноисторијског развоја (потпоглавље „Историјски ток драме за децу”), на постојање драме за децу у контексту позоришта, његовог историјског развоја и односа писаног и играног текста (потпоглавље „Драма за децу и позориште”).

Пошто је истраживачка област заокружена и у довољној мери систематизована, у генолошком, поетичком, типолошком, књижевноисторијском и театролошком погледу, прелази се на други централни део истраживања: методички приступ драмској књижевности у разредној настави. И овај део истраживања поставља се дијакхронијски и синхронијски а поступно, од разматрања значаја књижевних термина у настави, заступљености књижевнотеоријских појмова у наставним програмима од 1952. до 2006. године, заступљености драмских књижевнотеоријских појмова у важећим наставним програмима, лектира у наставним програмима за разредну наставу од 1952. до 2006. године и лектира у важећим програмима наставе и учења.

Треће потпоглавље методичког дела рада односи се на драмску књижевност у читанкама. Оно обухвата драмске књижевнотеоријске појмове у читанкама за разредну наставу, методичку обраду драмских текстова у читанкама, могућности обраде одломка драмског текста и драмску књижевност у читанкама и стваралачке активности ученика.

Пошто је извршено истраживање корпуса драмске књижевности за децу, па, затим, њеног полувековног историјског развоја у основношколској настави, логичан завршни корак јесте проблемско промишљање видова и путева унапређивања наставе драмске књижевности (потпоглавље „Могућности унапређивања наставе драмске књижевности”). И у овом погледу кандидат је био систематичан, будући да своје предлоге за унапређивање наставе гради поступно и слојевито: кроз важност читања драмског текста у настави, препоруке за разноврсне методичке радње у обради драмског текста, па, коначно, и кроз осмишљене предлоге конкретних драмских текстова за читање у млађим разредима.

У завршном делу дисертације обједињују се најосновнији закључци истраживачког проучавања драме за децу са књижевнотеоријског и методичког становишта.

У ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Предмет и циљ дисертације

Дисертација Милене Митровић има за предмет свог истраживања проучавање драмске књижевности за децу у контексту разредне наставе, те и осмишљавање функционалних начина обраде драме за децу који ће ученицима млађег школског узраста омогућити да спознају њене естетске, васпитне и образовне вредности. Кандидат је одабрао тему која до сада није била на овакав начин посебно истраживана. Драма за децу је књижевно поље вишеструких пресека. Она фигурира у простору националне драмске књижевности и у оквиру српске књижевности за децу. Поред тога, драма за децу припада и двома различитим уметничким областима (књижевности и позоришту). Оваква позиција и пресеци поменутих система довели су до бројних проблемских одређења када је реч о основним теоријским питањима. Још увек се са сигурношћу не говори о природи драме за децу, њеним границама и механизмима по којима функционише драмски текст.

Нерешена питања преносе се и у разредну наставу драмске књижевности. Драмски текстови за децу заузимају важно место у настави млађешколског узраста и вишеструко су погодни због развојних циљева који се њиховом обрадом постижу. И поред тога, у обради ових текстова наилази се на типски приступ и запостављање уметничких вредности драмског текста. Њима се најчешће приступа као педагошком разговору, у којима се кроз обично једну комичну ситуацију наглашава васпитна *порука* или морална лекција. Обрада оваквих текстова обично се завршава сценским извођењем, те у други план одлазе специфична правила по којима функционише драмска књижевност, стилске посебности текста или његове типолошке особености. Битно се запоставља књижевна вредност драмског текста или, шире гледано, изоставља се естетско деловање текста, што није у складу са природом књижевности и циљевима наставе.

Врло је мало целовитих студија које се баве драмским делом за децу. Кандидат се посебно осврће на Селенићев предговор *Антологије савремене српске драме* (1977) где је тек назначено постојање драмског облика за децу и његова посебност, *Антологију драме за децу* Бранислава Крављанца (2001) где је дата прва периодизација драме за децу и Млађеновићева истраживања природе драмске бајке. Међутим, кандидат наводи да се

врло ретко код нас приступало драмским текстовима са становишта методике наставе српског језика и књижевности.

Полазиште у раду је одређење генолошког места драме за децу, термина *драма за децу* и њено ситуирање унутар српске драмске књижевности и књижевности за децу и младе. После утврђивања истраживачког корпуса кандидат се упушта у детаљно тумачење типолошких и стилских особености овог књижевног облика из више аспеката и указује на незаобилазну везу са позориштем. Одређење природе овог књижевног поља подразумевало је грађење осетљивог истраживачког инструментаријума са циљем да се препозна флуидна граница драмских текстова за млађи узраст, и да се, истовремено, препозна шта у историјској вертикали драмске књижевности „за одрасле“ може бити адекватно за млађу читалачку публику. Књижевнотеоријски критеријуми за типологизовање драмске књижевности за децу изграђени су, како смо напоменули, пажљиво, обзирно, уз пуно разумевање природе драмске књижевности и специфичности књижевног текста за млађе. Периодизација овог поља драмске књижевности обликована је прегледно, уз указивање на главне особености појединих етапа њеног развоја, али и кроз издвајање парадигматичних аутора и њихових дела, чиме је увид у књижевноисторијски лук не само прегледан, већ и темељно изведен. Драмска књижевност за децу без осврта на позоришни контекст не би била ни приближно потпуна, па је значајан део истраживања посвећен указивању на међусобне везе позоришног живота и књижевних текстова. Књижевноисторијски развој драме за децу умногоме је био условљен (не)могућностима постављања представа за децу и често је бивао ускраћен за крајњи облик текста. Важно је да кандидат указује и на савремени позоришни живот; на културну политику позоришта за децу, жанровске, тематске и драмске специфичности актуелних репертоара, рецепцијске склоности савремене младе публике и слично. Постављањем драме за децу у шири друштвени и културни контекст истраживање добија пуноћу и актуелност (посебно што се тиме указује на нове могућности за наставу српског језика).

Кандидат детаљно указује на уметничке и из њих произашле васпитно-образовне вредности драмских текстова, те поставља основе за осмишљавање ваљаног методичког приступа овим делима. То је урађено како би студија дала одређени теоријски допринос методици наставе књижевности, али и како би се указало на нове методичке могућности мотивисања ученика за читање драмских текстова и подстицање учитеља да побољшају избор и разумевање драмских дела у настави књижевности за млађишколски узраст.

Основна намера рада, заснованог на књижевнотеоријским, књижевноинтерпретативним и методичким истраживањима, била је да сагледа значај и место драмске књижевности у образовању ученика млађих разреда, те да укаже на сврсисходне методичке поступке који би допринели подстицању радозналости ученика за читање ових текстова и њиховом ваљаном тумачењу у разредној настави. Отуда је циљ истраживања формулисан на следећи начин: сагледати место и значај драмског дела за децу у разредној настави; његове особености и књижевноуметничке вредности; проучавање постојећих методичких приступа драмском тексту у разредној настави и изграђивање нових начина примене драмског текста у разредној настави.

2. Основне претпоставке/хипотезе од којих се полазило у истраживању

У раду се пошло од претпоставки да природа и особености драмске књижевности за децу у науци нису још увек у довољној мери разјашњени, као и то да у настави драма за децу није довољно искоришћена у погледу различитих методичких приступа, типолошки разноврсних текстова, њихових стилских особености и ширих културних вредности. Кандидат је сматрао да је драма за децу маргинализована из националног драмског корпуса и скрајнута из књижевности за децу; ни у оквиру театрологије ни унутар књижевности за децу не изучава се у довољној мери (у другом случају, знатно мање у односу на остале књижевне родове и врсте), што води њеној условној маргиналности. За такав статус драме за децу кандидат претпоставља да је разлог поливалентност драме за децу, њена недовољна термилошка и генолошка уређеност, али и извесно разилажење књижевнонаучне мисли. У овом контексту, актуелизовано је питање генолошке позиције драме за децу и њене природе која има снажну васпитно-образовну улогу.

Само се на први поглед чини да драмска дела имају јасно одређена правила структуре и композиције. Појединачни примери показују широко тематско подручје, различите типове мотивације, збивања или форму дијалога. Сва ова места у драми за децу указују на њену посебност. Кандидат је сматрао да се једино са свешћу о оваквој позицији, статусу и природи може спровести књижевнотеоријско и књижевноисторијско посматрање драме за децу. Тачније, драмску књижевност треба разматрати у пресеку различитих књижевних система како би се прецизирао њен статус, описала природа и утврдило постојање тенденција у њеном развоју.

Драма за децу заузима важно место у настави на млађешколском узрасту. Због игровног карактера, доминантног хумора и необичних драмских ситуација, кандидат сматра да ученици радо читају драмске текстове. Без обзира на то што има истакнуто место у искуству ученика, недовољно студиозни теоријски приступ произвео је и недовољно промишљен приступ драмским текстовима у настави. Драмски текстови су вишеструко погодни за обраду у разредној настави и због своје уметничке стране, али и због развојних циљева који се њеном интерпретацијом постижу. Због тога кандидат истиче да постоје различите могућности за побољшање разредне наставе драмске књижевности.

3. Кратак опис садржаја дисертације

У оквиру прве целине „Теоријски приступ драмској књижевности” докторанд Милена Б. Митровић најпре разматра генолошко место драме за децу и указује на важност прецизирања позиције драме за децу у односу на надређене системе (драмски род и књижевност за децу). Управо су та два књижевна поља кључна за издвајање и осамостаљивање драме за децу и неговање свести о чињеници да драма за децу постоји и развија се у њиховом пресеку. У раду се потом разматра драма за децу као вид драмског рода. Испитивањем специфичности драме за децу кандидат наводи да се она у знатној мери држи основних начела својствених драмском роду. У наредном делу рада опсежније се одговара на важна истраживачка питања: шта чини корпус драмских текстова за децу, могу ли се одредити границе драмске књижевности за децу, шта је драма за децу и које су њене одлике. Тачније, осветљава се најдубља природа драмског текста (карактеристичне теме, типови мотивације, стилски и језички поступци). Сагледајући корпус текстова

драмске књижевности, кандидат указује на различите типове текстова којима располаже драмска књижевност. У успостављању типологизације текстова узети су различити критеријуми у разматрање: обим и сложеност драмске радње, тип мотивације, начин извођења, форма дијалога, број ликова и др. Драма за децу препознаје различите групе текстова који су дефинисани и описани, а поједина дела су и анализирана.

Посебно место у раду односи се на књижевноисторијски процес који је условио нетипичан развојни ток драме за децу. У односу на друге књижевне родове драмска књижевност за децу развијала се знатно спорије. Кандидат је пошао од дијахронијског прегледа који је дао Бранислав Крављанац у својој антологији а Миливоје Млађеновић допунио укључивањем књижевног стваралаштва ХХИ века (2017). Преиспитујући поетичке специфичности пет етапа развоја драме за децу, у раду је указано на преломне тачке, парадигматичне писце и дела који су мењали и усмеравали драмску књижевност за децу. Било који сегмент драме за децу, а нарочито поетичко-дијахронијску типологизацију, нужно је разматрати у контексту позоришта које је у појединим периодима имало битну улогу у развоју драме за децу (нарочито у периоду после Другог светског рата, када се и отвара више професионалних позоришта за млађу публику). У последњем делу овог дела рада расветљава се однос драмске књижевности и позоришта, њихова међусобна условљеност, преплитање и утицај. Све чињенице и дилеме у овој целини дисертације су битне за разумевање драме и за успостављање кохерентности и конзистентности система, као и за отклањање могућих недоумица и замки које би урушиле систем драмске књижевности за децу.

У другој, методичкој целини, докторанд Милена Б. Митровић најпре показује место драме за децу у разредној настави. То чини кроз важност читања и тумачења драмских текстова, као и образовног, васпитног и функционалног значаја драме у настави. Како су школски програми први чиниоци и оријентири наставе, показује се статус драмског дела у програмима од средине ХХ века, тачније од 1952. године до данашњих програма наставе и учења. Кандидат одабира овај временски оквир јер пружа одговарајући и довољан увид у развојне промене и указује на програмске линије развоја када је реч о драмским текстовима у разредној настави. Поред тога, од половине прошлог века (и неколико година раније) појачано је интересовање за васпитање и образовање ученика, те се због тога више пажње поклањало и планирању наставе и програмским садржајима. Истраживање основношколских докумената је вишеструко значајно јер указује на укупну заступљеност драмске књижевности у програмима, укључивање или искључивање одређених драмских аутора, везу између прописаних драмских текстова и књижевних појмова. Такође, анализом садржаја програма може се дознати однос према драмском делу у настави, динамика и квалитет промена програма у контексту драме за децу. Важећи програми наставе и учења (усвојени од 2017. до 2019. године) битно мењају структуру и садржај документа. Њима се посебно истиче основни задатак наставе књижевности, а то је неговање и развијање читалачке и књижевне културе ученика, васпитавање укуса и развијање смисла за лепо. У контексту садашњег времена и проблема у вези са читањем (посебно обимнијих дела) код ученика, кандидат сматра да програми мењају статус драмске књижевности. Због тога је посебно место у раду посветио тумачењу прописаних појмова, текстова из лектире и програмских напомена за наставу књижевности – све с циљем да се изведе закључак о тренутном месту и тенденцијама драме за децу у разредној настави.

У следећем делу рада кандидат се бави читанкама које су писане према важећим наставним програмима. Овим сегментом истраживања обухваћена је 41 читанка за млађе разреде основне школе. Доноси се опис и анализа методичке апаратуре која прати сваки појединачни драмски текст у читанци. Конкретније, главна питања овог дела рада била су: 1) који књижевни појмови се уче уз одређени драмски текст и на који начин; 2) како се анализира текст у методичкој апаратури, односно, који методички приступ се користи и 3) које се стваралачке активности бирају након обраде драмског текста. Уз помоћ ових питања и задатака откривени су доминантни начини и механизми у читаначком приступу драмском тексту који се могу одразити и на конкретни наставни час и на целокупну слику драме за децу у разредној настави. Поред тога, указано је и на могуће проблеме у наставном приступу драмском тексту. У последњем делу рада кандидат је осмислио низ различитих начина који би могли побољшати разредну наставу драмске књижевности.

Из истраживања су произашли конкретни предлози драмских текстова, као могућа допуна постојећим програмским садржајима, разноврсне методичке радње у обради драме за децу, начини читања драмског текста и други функционални предлози за успешнији рад са ученицима у настави драмске књижевности. Предлози допунских текстова образложени су са становишта узрасне прилагођености, читалачких афинитета, драмских и тематских особености дела. У обзир су узета дела различитих историјских етапа и релевантних аутора чијом обрадом би настава била обogaћена и усложњена. Циљ је да се методичка сазнања уграде у наставну праксу како би се понудио квалитетнији приступ драмској књижевности у разредној настави и да се освежавањем програмских садржаја скрене пажња на разноврсност драмског стваралаштва.

Укратко, дисертација докторанда Милене Б. Митровић представља свеобухватну теоријску и методичку анализу драмских текстова. Резултати до којих се дошло у овом раду су вишеструки: појмовно одређење драме за децу, омеђивање проширеног корпуса текстова који чини драмску књижевност за децу, истицање њених особености, успостављање вишекритеријумске типологије драмских текстова за децу, темељна анализа статуса и значаја драмске књижевности у настави (књижевнотеоријских појмова, наставних планова и програма, анализа уџбеника) и увиђање могућности за побољшање приступа драмских текстовима у настави књижевности; указивање на разлоге и ваљане предлоге за укључивање додатних драмских текстова у наставу књижевности, те указивање на дидактичко-методичке поступке који би омогућили ваљано тумачење ових текстова у разредној настави и подстакли њихово читање код ученика.

4. Коришћена литература у дисертацији

У докторској дисертацији коришћена је опсежна и релевантна литература. Библиографске јединице су јасно подељене на изворе (у оквиру којих су издвојене књиге лектире и драмских текстова, читанке за разредну наставу и основношколска документа) и литературу. Коришћена литература је репрезентативна за тему истраживања. Обухвата теоријске и истраживачке студије и чланке домаћих и страних аутора о теорији драме, историји драме, о књижевности и драми за децу, позоришној уметности, као и поље методике наставе (драмске) књижевности.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ

Кандидат је објавио следеће научне и стручне радове:

1. „Извештавање из музеја као облик културе изражавања”, у: *Методичка пракса*, Учитељски факултет у Врању и Школска књига ДОО у Београду, бр. 1, 2013, 133–140. (УДК 372.46)
2. „Ода образовању – Михајло Пупин”, у: *Методичка пракса*, Учитељски факултет у Врању и Школска књига ДОО у Београду, бр. 3, 2013, 535–538.
3. „Читанка у разредној настави (приказ књиге Зорице Цветановић)”, у: *Учитель*, Савез учитеља Републике Србије, бр. 3, 2013, 478–480.
4. „Читанка за четврти разред као уџбеник ширег културног контекста”, у: *Уџбеник у функцији наставе и учења*, ур. Ана Пешикан, Учитељски факултет, Ужице, 2016, 105–114. (ISBN 978-86-6191-039-5, УДК 371.671:821-82)
5. „Слике традиционалне културе у настави Српског језика за млађе разреде”, *Иновације у настави – Изазови одрастања и настава српског језика и књижевности*, Учитељски факултет, Београд, 2017, 3, 106–116. (UDC 39:811.163.41-09(075.2); 39(=163.41):371.3, doi: 10.5937/inovacije1703106M, ISSN 0352-2334)
6. „Reading: between compulsory reading and free choice – on the social and individual aspect of first literature classes” (u koautorstvu sa Valerijom Janićijević i Bojanom Markovićem), *Journal Plus Education*, Aurel Vlaicu University of Arad, Arad, vol. 20, no. 2, 2018, 83–103. ISSN 1842-077x, E-ISSN 2068-1151.
7. „Od obavezne lektire do ljubavi prema čitanju – kroz nastavne programe od Drugog svetskog rata do današnje reforme”, u koautorstvu sa Valerijom Janićijević i Bojanom Markovićem, *International Conference EDUvision, Modern Approaches to Teaching the Coming Generation* (ur. Stanislav Jurjevčič), Ljubljana, 2018, 314–330. (ISBN 978-961-94307-7-4 (pdf))
8. „Између сценске игре и тумачења књижевног текста – драмски текстови у програмима српског језика за млађе разреде основне школе”, у: *Програмске (ре)форме у образовању и васпитању – изазови и перспективе*, ур. Зорана Опачић и Горан Зељић, Учитељски факултет, Београд, 2020, 263–275. (ISBN 978-86-7849-288-4, УДК 821.163.41-93-2:371.214)
9. „Изборни текстови у читанкама за разредну наставу књижевности”, у коауторству са Валеријом Јанићијевић, *Књижевност и језик*, Београд, 2019, LXVI, број 1, 155–180. (371.3::82, 371.671.046.12:82, ISSN 0454–0689, <https://doi.org/10.18485/kij.2019.66.1.12>)
10. „Školska lektira i kulturno pamćenje – sadržaji nacionalne kulture u nastavnim programima za srpski jezik na mlađem osnovnoškolskom uzrastu”, u koautorstvu sa Valerijom Janićijević, *Studia and Didacticam Literarum Polanorum et Linguae Polonae* Pertinrntia, 315 Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, 11, 2020, 141–152. (ISSN 2082-0909)

VII ZAKЉUČCI, OДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација Милене Б. Митровић потврђује важност драме за децу у разредној настави. Упркос томе што је развој драмске књижевности за децу био успоренији у односу на друге видове књижевности и отежан бројним факторима, истраживање је показало њену разгранатост и квалитете. Због тога српска драма за децу представља врло вредан чинилац корпуса књижевности за децу и драмске књижевности. Позиција вишеструке припадности условила је да драмска књижевност за децу остане у својеврсном истраживачком вакууму, па се њоме нису у довољној мери темељно и систематично бавили ни теоретичари драме, ни проучаваоци књижевности за децу.

Недовољна теоријска систематизованост у изучавању драмске књижевности за децу пренела се и у школски контекст: чињеница да није постојала јасна теоријска апаратура и утврђена књижевноисторијска слика националне драме за децу водила је ка недоследном увођењу књижевнотеоријских појмова и скрајнутом присуству драмских текстова за децу у школским програмима од половине прошлог века, што је у доброј мери исправљено тек новијим наставним плановима и програмима.

Драмска књижевност за децу у настави представља важан део школске лектире и наставе српског језика уопште, у тематском, естетском, етичком и образовном смислу. У себи носи бројне могућности за функционално повезивање области у оквиру наставе српског језика, као и за међупредметно повезивање. У тематском смислу сродна је дечјим интересовањима и везана за школско, породично, вршњачко окружење, као и за значајне теме српске историје и културе; усредсређена је на спознаје о људској природи, а естетске вредности драмских текстова носе у себи битан образовни потенцијал. Значај драме састоји се и у увођењу ученика у свет позоришта (било да је у питању историјски развој или савремена позоришна продукција); она образује и васпитава будућег гледаоца позоришне представе. Сви ови аргументи доприносе свести о значају и незаменљивости наставе драмске књижевности у најмлађем школском узрасту, као и о неопходности њеног даљег развоја и унапређивања.

Истраживањем се указало на особености драме за децу, у жанровском и књижевноисторијском смислу и утврдило се којим путевима се кретала настава драмске књижевности у периоду од друге половине прошлог века до данас. То је било неопходно како би се успоставила целовита слика о важном корпусу националне књижевности (за децу) и аспекту наставе српског језика у разредној настави – што је водило осмишљавању начина на који разредна настава може бити унапређена. Истраживање нуди и могуће одговоре на питање: „Како ка потпунијој настави драмске књижевности?”. Кандидат образлаже да се она може унапредити у разним аспектима: у погледу поступности увођења теоријских појмова, у подручју примене одређених методичких радњи, као и у самом одабиру драмских текстова у настави. Вишеструко је знајан списак драмских дела које докторанд предлаже за читање у разредној настави. Најпре су ту дела која нису била део ученичке лектире, а затим су узрасно одређена за читање, издвојени су критеријуми одабира баш тих дела и методички су образложени разлози за њихову могућу обраду на часу. Закључак кандидата је да ће целокупно истраживање допринети даљем процесу изучавања, вредновања, канонизовања развојног лука драме за децу, као и даљем унапређивању наставних решења.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „Драмска књижевност у разредној настави” аутора Милене Б. Митровић, констатујемо да утврђено подударане текста износи 7%.

Овај степен подударности у складу је са Чланом 9 *Правилника*.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8 *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, изјављујемо да извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

За ову дисертацију се може рећи да садржи две важне целине. Прва се тиче увида у теоријску литературу, проблема са којима се суочава драмска књижевност и покушајима превладавања тих проблема. То је темељан и прегледан увид, што је од нарочитог значаја за драмску књижевност у науци, као и настави. Други део јесте методичко разматрање и опис драмског дела у разредној настави. Овај део рада прецизно одређује однос према драмском делу у програмима и читанкама истовремено нудећи конкретна решења за промену места драме за децу и приступа драмској књижевности у разредној настави. Целокупна анализа и вредновање такође су веома инспиративни за све који буду проучавали овај књижевни облик. Дисертација је подстицајна за све оне који се буду бавили овим или сличним проблемима методике наставе књижевности. Нарочито може бити инспиративна за оне који се баве програмима наставе и учења, тачније, одабиром дела за читање и писањем читанки за млађи школски узраст. Овај рад би могао бити оријентир у сличним истраживањима у будућности.

Кандидат је показао да одлично влада сложеном материјом, која је изложена прегледно и систематично. Рад је написан јасним научним стилем. Анализа и закључци су изведени на основу пажљиво одабране грађе, те можемо рећи да овај рад, као оригинално дело, значајно доприноси осветљавању значаја, места и природе драмске књижевности у разредној настави.

Докторска дисертација Милене Б. Митровић *Драмска књижевност у разредној настави* стручно и методолошки је конципована у складу са научним мерилима а докторанд је показао да сигурно влада научном апаратуром, да поседује темељно знање из литературе везано за науку о књижевности и методику наставе књижевности. Научна проблематика која је истражена је савремена и од значаја за наставу књижевности у разредној настави у целини. Њоме се један изузетно значајни род савремене књижевности за децу (и младе) ставља у први план, показују се његове морфолошке и семантичке особености, а затим се системски смешта у наставну праксу и указује на путеве њеног иновирања и унапређивања.

IX ПРЕДЛОГ

На основу укупне оцене дисертације, која представља опсежно и темељно истраживање са вредним резултатима за методичку наставу српског језика и књижевности, чланови Комисије са задовољством предлажу Наставно-научном већу Учитељског факултета Универзитета у Београду да Извештај о оцени докторске дисертације Милене Б. Митровић, под насловом *Драмска књижевност у разредној настави* прихвати и упути га Већу друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на сагласност и да кандидата, по добијању сагласности, позове на усмену јавну одбрану рада.

Београд, 27. новембар 2022.

Чланови Комисије:

проф. др **Валерија Јанићијевић**, председник

проф. др **Зорица Цветановић**, члан

проф. др **Миливоје Млађеновић**, члан

проф. др **Ана Миловановић**, члан

доц. др **Бојан Марковић**, члан